

Türkiye’de Spor Sosyolojisi: Fiziksel Kültürel Çalışmalar *Sociology of Sports in Turkey: Physical Cultural Studies*

Arif AKBAŞ¹

¹Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, Türkiye arifakbas@yahoo.com / Orcid: 0000-0002-8480-4350

Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderi Tarihi / Received :30.01.2024

Kabul Tarihi / Accepted :31.05.2024

Online Yayın Tarihi / Published : 28.06.2024

Özet

Bu makale, Türkiye’de sporun sosyolojik boyutunu ele alan, fiziksel kültür üzerine odaklanan akademik bir çalışmadır. Makale, sporun toplumsal etkileşimler, kültürel dinamikler ve sosyal yapılar içinde nasıl işlediğini anlamaya yönelik bir çerçeve sunmaktadır. Türkiye’nin spor kültürünü ve sosyolojik bağlamını analiz ederken, fiziksel aktivitenin toplum içindeki rolü vurgulanmıştır. Makale, sporun sadece bir fiziksel aktivite olmanın ötesinde, toplumsal normlar, değerler ve kimlik oluşumu üzerindeki etkilerini araştırmaktadır. Ayrıca, sporun toplumsal cinsiyet rolleri, sınıfsal dinamikler ve etnik kimlik gibi faktörlerle nasıl etkileşimde bulunduğunu detaylı bir şekilde ele almaktadır. Yapılan araştırmalar ve analizler, Türkiye’deki sporun sadece bir rekabet alanı olmanın ötesinde, toplumsal bir fenomen olarak nasıl şekillendiğini ve bu fenomenin toplum üzerindeki çeşitli etkilerini ortaya koymaktadır. Makale, spor sosyolojisi ve fiziksel kültür alanındaki araştırmacılar, eğitimciler ve spor yöneticileri için önemli bir referans kaynağı olabilir. Türkiye’de spor sosyolojisi, sporun toplumsal, kültürel ve sosyal boyutlarını inceleyen bir disiplindir. Bu alan, sporun sadece fiziksel bir etkinlik olmanın ötesinde, toplumsal yapılar içinde nasıl şekillendiğini ve etkilediğini anlamaya odaklanır. Türkiye’de spor sosyolojisi çalışmaları, genellikle sporun toplumsal değerler, normlar, roller ve kimlik oluşumu üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlar.

Anahtar Kelimeler: Spor sosyolojisi, Spor tarihi, Egzersiz trendleri, Beden sosyolojisi, Türkiye’deki spor türleri

Abstract

This article is an academic study that delves into the current sports culture in Turkey, with a specific focus on its physical aspects. The paper establishes a framework for comprehending sports within the realms of social interactions, cultural dynamics, and social structures. In its examination of Turkey’s sports culture and engagement, the article accentuates the social role of physical activity, aiming to ascertain whether sports extend beyond being merely a physical pursuit to actively shaping social norms, values, and identity. Furthermore, the article meticulously explores the intricate interplay of sports with factors such as gender roles, class dynamics, and ethnic identity. Through thorough research and analysis, it sheds light on how sports in Turkey manifest as a social phenomenon, transcending its role as a mere competitive field and influencing society in diverse ways. This article serves as a significant reference for professionals in the fields of sports services, physical culture, trainers, and sports management. It represents a discipline that scrutinizes the unique characteristics of sports in Turkey and their broader social, cultural, and societal dimensions. This field is dedicated to understanding the intricate ways in which sports are shaped and evolve within social structures, extending beyond their physical aspects. Studies on sports culture in Turkey typically encompass existing research on the social values, norms, culture, and identity formation associated with sports.

Keywords: Sociology of sports, History of sports, Exercise trends, Sociology of the body, Types of sports in Turkey.

GİRİŞ

Spor sosyolojisi olarak da bilinen alternatif bir disiplin olan spor sosyolojisi, sporu sosyal bir olgu olarak ele alan bir sosyoloji alt dalıdır. Bu alan, sosyoloji ile spor arasındaki ilişkiyi değerlendirmenin yanı sıra sporla ilgili çeşitli sosyo-kültürel yapıları, kalıpları, organizasyonları ve grupları inceleyen bir araştırma sahasını içerir. Spor sosyolojisi, sporun bireyler ve toplum üzerindeki ekonomik, finansal ve sosyal açılardan olumlu etkilerini ele alarak derinlemesine bir tartışma sunar. Aynı zamanda, spor takımları ve oyuncularının eylem ve davranışlarını, bir sosyoloğun bakış açısıyla detaylı bir şekilde analiz etmeye çabalar (Macri, 2012, s. 1-3). Spor, düzenlemeler ve davranış kuralları, mekân ve zaman kısıtlamaları ile düzenlenir ve yönetim organları vardır. Hem kazananı hem de kaybedeni belli edecek bir hedefe yöneliktir. Rekabetçi ve eğlencelidir. Tüm sporlar kültürel olarak konumlanmıştır ve ev sahibi toplumdaki değer sistemleri ve güç ilişkileriyle iç içe geçmiştir (McPherson, 1989, s. 15-17). Spor sosyolojisinin kökenleri, grup etkilerini inceleyen ilk sosyal psikolojik deneylere, rekabetin ve tempoya odaklanan çalışmalara kadar 19. yüzyılın sonlarına dayanır. Johan Huizinga'nın "Homo Ludens" (Huizinga, 2008, s. 5) ve Thorstein Veblen'in "Boş Zaman Sınıfı Teorisi" gibi erken çabalar, sporu genel bir bağlamda ele almıştır (Edgell, 1994, s. 211). Huizinga, kültür ve toplumdaki oyun unsurunun önemine vurgu yaparak özellikle sporun, kültür oluşumunun temel ve zorunlu bir unsuru olduğunu savunur. Bu yazılı eserler, spor sosyolojisi çalışmalarının doğuşuna katkıda bulunmuştur. 1970'lerde, spor sosyolojisi organize ve meşru bir çalışma alanı olarak önem kazanmaya başlamıştır. Kuzey Amerika Spor Sosyolojisi Derneği, bu alanda yapılan çalışmaları desteklemek amacıyla 1978'de kuruldu. Aynı dönemde, araştırmaların yayın platformu olan Spor Sosyolojisi Dergisi de 1984 yılında kuruldu (NASS, 2024, s. 1).

Sporun sadece bir rekabet arenası değil, aynı zamanda bir ritüel ve oyun olarak kabul edilebileceği yaygın bir varsayımdır. Bu bağlamda spor, boş zaman ve özgürlükle ilişkilendirilen paralel bir ritüel süreci olarak değerlendirilebilir. Bir ritüelin sembolik etkisi, sporun uluslararası düzeydeki etkisinin yanı sıra cinsiyet temelli sosyal ilişkilerin ve erkekler arası, kadınlarla erkekler arası ilişkilerin sınıflandırılmasına da katkı sağlar. Küba'da beyzbol, Batı Hint Adaları'nda kriket ve Latin Amerika ülkelerinde futbol gibi bazı ulusal sporlar, etnik statüyü, bölgesel kökenleri veya sınıf çizgilerini aşarak tutkuları tetikleyebilir. Bu bağlamda, spor; etnik, bölgesel ve sınıfsal dinamikleri aşarak, modern toplumların işleyişini daha iyi anlamak için önemli bir analiz alanı sunmaktadır (Archetti, 1998, s.91-103). Spor sosyolojisi, sporu sosyal bir olgu olarak ele alan ve bu fenomenin toplumsal, kültürel ve ekonomik boyutlarını inceleyen bir akademik disiplindir. Sporun sadece bir rekabet alanı olmanın ötesinde bir ritüel ve oyun olarak görülmesi yaygın bir varsayımdır. Bu bağlamda, spor boş zamanla, özgürlükle ve sembolik anlamlarla bağlantılı bir ritüel süreci olarak değerlendirilebilir. Sporun toplumsal etkisi, uluslararası düzeydeki etkisinin yanı sıra cinsiyet temelli sosyal ilişkilerin ve sınıfsal dinamiklerin sınıflandırılmasına da olanak tanır. Spor sosyolojisi, sporun toplumsal düzeydeki etkilerini inceleyerek erkekler arası, kadınlarla erkekler arası sosyal ilişkileri sınıflandırmaya odaklanır. Spor sosyolojisi, kültürel çeşitliliği anlamak ve sporun farklı kültürler üzerindeki etkilerini değerlendirmek için önemli bir araçtır. Spor, etnik, bölgesel ve sınıfsal farklılıkları aşarak kültürel bir etkileşim ve paylaşım platformu sağlar. Spor sosyolojisi, modern toplumların işleyişini anlamak ve analiz etmek için kapsamlı bir araştırma alanı sunar. Sporun ekonomik, finansal ve sosyal açılardan topluma olan etkilerini anlamak, spor sosyolojisinin temel amaçlarından biridir. Sporun

toplumsal etkilerini, kültürel dinamiklerini ve toplumsal ilişkilerini anlamak, spor sosyolojisinin günümüzdeki önemini vurgulamaktadır. Bu disiplin, modern toplumların karmaşıklığı içinde sporun rolünü anlamak ve toplumsal dinamikleri değerlendirmek için kritik bir araçtır (Snyder, 1974, s. 361).

Spor, insanlık tarihi boyunca önemli bir rol oynamış ve dönüşüm geçirmiş bir etkinliktir. Sporun tarihi, antik dönemlere kadar uzanmaktadır. Antik Yunan'da olimpiyat oyunları gibi organizasyonlar, sporun erken dönemlerindeki toplumsal ve kültürel bağlamını yansıtmaktadır. Bu dönemde spor, hem fiziksel hem de zihinsel bir etkinlik olarak kabul edilmiş ve toplumun bir parçası olarak değer kazanmıştır. Orta Çağ'da, sporun popülerliği azalmıştır. Feodalite sistemi ve savaşlar, sporun daha az önemsenmesine neden olmuştur. Ancak, bazı yerel festivallerde ve turnuvalarda hâlâ spor etkinlikleri düzenlenmiştir. Orta Çağ boyunca, özellikle Avrupa'da, atlı şövalyeler arasındaki turnuvalar popüler hale gelmiştir. Rönesans dönemi ile birlikte spor, tekrar önem kazanmış ve modern sporun temelleri atılmıştır. 19. yüzyılda, endüstrileşme ve şehirleşme süreçleriyle birlikte spor daha yaygınlaşmış, örgütlenmiş ve kurumsallaşmıştır. Bu dönemde, kuralların belirlendiği ve uluslararası müsabakaların başladığı sporlar ortaya çıkmıştır. 20-21. yüzyıl, sporun hızlı bir değişimine tanıklık etti. Bu dönemde, medyanın etkisiyle sporun küresel bir fenomen haline gelmesi, sporcuların ünlü kişiliklere dönüşmesi ve profesyonel liglerin oluşması gibi önemli gelişmeler yaşandı. Özellikle Olimpiyat Oyunları ve FIFA Dünya Kupası gibi uluslararası etkinlikler, sporun küresel bir birleştirici güç haline gelmesine katkıda bulundu. Geçmişten günümüze, spor teknolojik ilerlemelerle de büyük değişimlere uğradı. İlk zamanlarda sadece doğal yeteneklere dayalı olan spor, şimdi video analizleri, biyometrik veri toplama ve antrenman teknolojileri gibi yüksek teknolojiyle entegre edilmiş bir alan haline geldi. Sporun geçmişi, insanlık tarihindeki değişimleri ve tekâmülü yansıtan önemli bir perspektif sunmaktadır. Antik dönemlerden günümüze kadar süregelen bu yolculuk, kültürel, toplumsal ve teknolojik bağlamlarda çeşitlenmiş ve zenginleşmiştir. Spor, sadece bir fiziksel etkinlik olmanın ötesinde, insanların bir araya gelmesini, rekabet etmesini ve birbirleriyle etkileşimde bulunmasını sağlayan evrensel bir dil haline gelmiştir (McComb, 2004, s. 1-19).

Spor - Cinsiyet İlişkisi ve Feminizm

Cinsiyet, sporun önemli bir bileşenidir ve sporun içindeki cinsiyet dinamikleri, uzun yıllardır dikkat çeken bir konu olmuştur. "Gender in sports" başlığı altında incelenen bu konu, cinsiyet rolleri, eşitsizlikler, toplumsal algılar ve sporun cinsiyet üzerindeki etkilerini anlama amacını taşır. Spor, tarihsel olarak cinsiyet rollerini tanımlayan geleneksel normlarla sıkı sıkıya bağlıydı. Erkekler, fiziksel güçleri ve rekabetçi doğaları nedeniyle sporda öne çıkarken, kadınlar daha çok estetik ve zarafetle ilişkilendirilen branşlarda yer almışlardır. Ancak, zamanla cinsiyet rolleri spor dünyasında değişmeye başlamış, kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliklere karşı bir farkındalık oluşmuştur. Spor alanında cinsiyet eşitsizlikleri, özellikle finansal destek, medya maruziyeti ve tesis olanakları gibi alanlarda belirgin hale gelmiştir (Hardin, 2009, s. 207). Erkek sporcular genellikle daha fazla sponsorluk ve maaş alırken, kadın sporcular bu konuda daha az destek görürler. Medya, genellikle erkek sporlarına daha fazla odaklanır ve kadın sporcuların başarıları daha az vurgulanır. Bu durum, toplumsal algıları da etkileyerek kadın sporunun değerini azaltabilir. Cinsiyet, sadece biyolojik farklılıklarla sınırlı değildir; cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim gibi konular da sporun içinde önemli bir rol oynar. LGBTQ+ bireylerin spor dünyasında

yaşadığı ayrımcılık ve dışlanma, cinsiyetin spor üzerindeki etkilerini daha da karmaşık hale getirir. Bu durum, sporun daha kapsayıcı ve adil bir ortam oluşturma çabalarını destekler. Cinsiyetin spor performansı üzerindeki etkileri de tartışma konusudur. Fiziksel farklılıkların ötesinde, toplumsal beklentiler ve algılar sporcuların motivasyonunu, özgüvenini ve başarılarını etkiler. Bu durum, kadın sporcuların maruz kaldığı cinsiyetçi yargılar ve erkek sporcuların üzerlerine yüklenen baskılar gibi konuları gündeme getirir. Cinsiyet, sporun içinde karmaşık ve çok yönlü bir konsepttir. Sporda cinsiyet eşitsizlikleri, toplumsal algılar ve cinsiyet kimliği gibi faktörler, sporun daha adil, kapsayıcı ve eşit bir ortam haline gelmesi için sürekli olarak ele alınmalıdır. Cinsiyetin spor üzerindeki etkilerini anlamak, sporun evrenselliğini ve toplumsal etkisini daha geniş bir perspektiften değerlendirmemize olanak tanır. Bu bağlamda, cinsiyetin spor alanında daha adil bir temsili ve eşitlik sağlanması, sporun gücünü ve etkisini artırabilir (Allison, 2021, s. 310-321).

Feminizm ve spor, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine karşı mücadelede önemli bir odak noktası olmuştur. Feminizm, kadınların hakları, eşit temsiliyet ve cinsiyet normlarına karşı çıkarak kadınların toplumsal, ekonomik ve politik alanda güç kazanmalarını savunur. Spor, tarih boyunca cinsiyet eşitsizliklerini yansıtmış ve kadın sporcuların maruz kaldığı ayrımcılıkla mücadeleyi gündeme getirmiştir. Feminist bakış açısı, kadın sporcuların eşit maaş, medya maruziyeti ve sponsorluk imkânlarına erişimini destekler. Ayrıca, sporun cinsiyet normlarını sorgulaması ve kadınların spor alanındaki başarılarını vurgulaması, toplumsal algıları değiştirebilir. Ancak, feminizm ve spor arasındaki ilişki, kadın sporcuların karşılaştığı zorlukların anlaşılması ve bu zorluklara karşı çözümler geliştirilmesi açısından devam eden bir çalışma ve çaba gerektirir. Feminist perspektif, sporun daha adil ve kapsayıcı bir ortam oluşturmaya için önemli bir rehberlik sağlar, çünkü spor, toplumun geniş kesimlerine ulaşan bir platform olarak cinsiyet eşitliğinin ilerlemesine katkıda bulunabilir (Roth, 2004, s. 245-265). Jennifer Hargreaves, sporda kadınlara yönelik üç siyasi strateji açıklamıştır: Ortak seçenек; bu strateji, biyolojik farklılıklara ve geleneksel cinsiyet değerlerine karşı muhafazakâr iddiaları reddeder. Liberal feministler, sporun erkekler tarafından oluşturulan ve kontrol edilen bir alan olmaktan çıkarak, kadınların giderek daha fazla rol üstleneceğine inanmaktadır. Ayrılmakçılık; radikal feministlerin savunduğu bir pozisyon olan ayrılmakçılık, spor etkinliklerinin düzenlenmesi ve erkeklerden bağımsız yönetim organları aracılığıyla kadınların kendini gerçekleştirmesini savunmaktadır. Bu perspektife göre, çeşitli spor branşlarında rekabet eden kadın sayısı artacak ve kadınlar daha fazla görünürlük kazanacaktır. İşbirliği; sosyalist feministler tarafından savunulan işbirliği yaklaşımı, erkeklerle kadınlar arasındaki işbirliğinin cinsiyet farklılıklarını azaltacak yeni spor modellerinin oluşturulmasına yardımcı olacağına inanmaktadır. Bu yaklaşım, modern kapitalist toplumlardaki çeşitli mücadeleleri tanıyarak ve onlardan kurtulmayı amaçlar. Ayrılmakçılıktan farklı olarak, işbirliği erkeklerin doğası gereği baskıcı olmadığını, ancak toplumsal normlar ve roller tarafından şekillendirildiklerini öne sürer (Hargreaves, 1990, s. 287-307).

Spor Sosyolojisindeki Teoriler ve Irkçılık

Spor sosyolojisine teorik yaklaşımlar; işlevselcilik, yorumlayıcı yaklaşım, neo-marksizm, kültürel çalışmalar vb. şeklindedir. Spor sosyolojisi, sporun toplumsal ve kültürel boyutlarını inceleyen bir alan olarak gelişmiştir ve bir dizi teori, bu fenomeni anlamak ve açıklamak için kullanılmıştır. İşlevselcilik Teorisi:

İşlevselcilik, toplumun bir bütün olarak işlediğini ve sporun da toplumdaki işlevsel rolünü vurgular. Bu teori, sporun sosyal birleştirici bir güç olduğunu ve toplumsal düzenin devamını sağladığını savunur. Spor, bireylerin enerjilerini yönlendirmelerine, sosyal bağlar kurmalarına ve toplum içindeki değerleri paylaşmalarına olanak tanır. Çatışma Teorisi: Çatışma teorisi, toplumsal çatışmaların ve sosyal eşitsizliklerin vurgulandığı bir perspektife sahiptir. Bu teori, sporun sınıfsal ve cinsiyet temelli eşitsizlikleri pekiştirebileceğini ve baskın grupların avantaj sağlama eğiliminde olduğunu öne sürer. Medya, finansman ve erişim açısından yaşanan eşitsizliklere odaklanır. Sembolik Etkileşimcilik: Sembolik etkileşimcilik, sporun bireyler arası etkileşimler ve anlamlandırmalarla nasıl şekillendiğine odaklanır. Bu teori, sporun simgesel anlamlarının sosyal bağlam içinde nasıl oluştuğunu ve bireyler arası etkileşimlerin bu anlamları nasıl etkilediğini inceler. Spor, kişisel ve toplumsal kimliklerin oluşturulmasında önemli bir rol oynar. Feminist Teoriler: Feminist teoriler, sporun cinsiyet temelli eşitsizlikleri nasıl pekiştirebileceğini ve kadın sporcuların karşılaştığı zorlukları vurgular. Bu teoriler, medya temsili, finansal eşitsizlikler ve cinsiyet normlarının spor içindeki etkileri üzerine odaklanır. Postmodern Teoriler: Postmodern teoriler, sporun değişen toplumsal dinamikler içinde nasıl anlam kazandığını ve spor kültürünün karmaşıklığını vurgular. Bu teoriler, sporun metanarratiflere karşı çıktığını ve farklı alt kültürlerin, grupların ve bireylerin sporu nasıl yorumladığını keşfeder (Birrell, 1989, s. 212-227).

Spor sosyolojisi bağlamında konu teorik boyutuyla spor ve ırkçılık açısından da değerlendirilmelidir. Spor, geniş kitlelere ulaşan güçlü bir sosyal araç olup, birleştirici ve eğitici bir rol üstlenirken, zaman içinde maalesef ırkçılıkla iç içe geçmiştir. Spor, genellikle birleştirici bir güç olarak görülse de, maalesef ırkçılık spor arenasında da kendini göstermektedir. Maçlardaki tribün olayları, oyuncular arasındaki ırk temelli ayrımcılık ve yönetim kadrolarındaki ırk eşitsizliği gibi konular, sporun içindeki ırkçılık örnekleridir. Bu durum, sporun toplumsal dinamikleri üzerinde olumsuz bir etki yaratır ve sporun birleştirici misyonunu zedeler. Medya, sporun ırksal perspektifini şekillendirmede önemli bir role sahiptir. Irk temelli önyargılar ve stereotipler, medya aracılığıyla spor olaylarına yansıtılır ve bu da izleyicilerin algılarını etkiler. Özellikle siyah sporcuların maruz kaldığı olumsuz temsiller, toplumsal ırkçılığı besler ve sporun geniş kitlelere ulaşma gücünü kötüye kullanabilir. Spor, aynı zamanda ırkçılıkla mücadelede de etkili bir platform olabilir. Irk temelli eşitsizliklere karşı duruş sergileyen sporcuların ve takımların çabaları, toplumsal farkındalığı artırabilir. Ayrıca, spor organizasyonlarının çeşitlilik politikaları ve eğitim programları, sporun ırkçılıkla mücadelede nasıl bir araç olarak kullanılabileceğini gösterir (Farrington, 2021, s. 12). Örneğin, 1936 Berlin Olimpiyatları'ndaki Jesse Owens'ın zaferi veya günümüzde siyah sporcuların maruz kaldığı ırk temelli saldırılar, sporun ırkçılıkla nasıl iç içe geçtiğini göstermektedir (Pieper, 2020, s. 853). Irkçılığın spor üzerindeki etkilerini anlamak, sporun toplumsal dönüşümde nasıl bir araç olarak kullanılabileceğini kavramamıza yardımcı olabilir.

Spor Sosyolojisi: Egzersiz Trendleri ve Fiziksel Kültürel Çalışmalar

Sağlıklı yaşam bilincinin artmasıyla birlikte, egzersiz trendleri hızla değişmektedir. Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte, dijital egzersiz platformları popülerlik kazanmıştır. Uygulamalar, online antrenman programları ve sanal egzersiz sınıfları, bireylerin kendi evlerinde esnek bir şekilde egzersiz yapmalarını sağlamak ve kişiselleştirilmiş antrenman deneyimleri sunmaktadır. Topluluk ruhunu destekleyen grup tabanlı

egzersizler, fitness stüdyolarında ve açık hava etkinliklerinde artan ilgi görmektedir. Spinning, yoga ve koşu grupları gibi organizasyonlar, egzersiz deneyimini paylaşma ve sosyal bağları güçlendirme amacını taşır. Yüksek Yoğunluklu Interval Antrenmanları (HIIT): HIIT, kısa süreli, yoğun egzersiz periyotlarıyla aralıklı olarak yapılan bir antrenman türüdür. Bu egzersiz şekli, zaman açısından verimli olması ve metabolizmayı hızlandırması nedeniyle popülerlik kazanmıştır. Geleneksel antrenman rutinlerine alternatif olarak, esnek egzersiz programları yaygınlaşmıştır. Bireyler, yoga, pilates, tai chi gibi esneklik ve denge odaklı aktiviteleri tercih ederek, fiziksel ve zihinsel sağlıklarını geliştirmeyi hedeflemektedir. Doğa ile iç içe olan egzersiz trendleri, açık hava fitness aktivitelerini ve rekreatif sporları içerir. Yürüyüş, dağ bisikleti, kaya tırmanışı gibi etkinlikler, hem fiziksel hem de mental sağlığı desteklerken, doğanın keyfini çıkarmayı hedefler. Teknolojik gelişmeler, akıllı egzersiz ekipmanlarını ortaya çıkarmıştır. Bu ekipmanlar, kullanıcının performansını ölçerek ve verileri kaydederek egzersiz deneyimini iyileştirmeyi amaçlar. Güncel egzersiz trendleri, bireylerin sağlıklı yaşam hedeflerine ulaşmalarına yönelik çeşitli seçenekler sunmaktadır. Dijitalleşme, sosyal bağlar, esneklik ve teknolojik yenilikler, egzersiz dünyasını çeşitlendirmekte ve kişiselleştirmektedir. Sağlıklı yaşamı desteklemek adına bu trendlere uyum sağlamak, bireylerin daha sürdürülebilir ve keyifli bir egzersiz deneyimi yaşamalarına katkı sağlayabilir (Lai, 2017, s. 748-761).

Spor sosyolojisi bağlamında egzersiz trendleri, toplumsal değişimlere, kültürel etkilere ve bireylerin sosyal dinamiklerine paralel olarak evrimleşen fiziksel aktivite eğilimlerini içerir. Bu trendler, bireylerin egzersiz pratiğini şekillendiren toplumsal faktörlerin bir yansımasıdır ve sosyal bağlamda geniş bir etkileşim alanına sahiptir. Teknolojik gelişmeler, dijital egzersiz platformlarının yükselmesine ve sanal egzersiz deneyimlerinin popülerleşmesine neden oldu. Sosyal medya, uygulamalar ve çevrim içi antrenman programları, bireylere kendi hızlarında ve mekânlarında egzersiz yapma esnekliği sunarken, aynı zamanda bir sosyal paylaşım platformu olarak da işlev görmektedir. Topluluk odaklı egzersiz grupları, fitness stüdyolarında ve açık hava mekânlarında giderek daha fazla yaygınlaşmaktadır. Bu gruplar, sosyal bağların güçlendirilmesini ve egzersiz motivasyonunu artırmayı hedefler. Yoga, koşu ve dans grupları gibi topluluklar, bireylerin ortak bir amacı paylaşarak bir araya gelmelerine olanak tanır. Spor sosyolojisinin bir parçası olarak, egzersiz trendleri çeşitlilik ve esneklik üzerine odaklanmaktadır. Bireyler, kişisel tercihlerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak yoga, pilates, dans, yüzme gibi farklı egzersiz modalitelerini tercih edebilirler. Bu çeşitlilik, toplumsal normlara ve bireysel farklılıklara duyarlı bir egzersiz kültürü oluşturmayı amaçlar. Spor sosyolojisi, cinsiyet rolleri ve toplumsal beklentilerin egzersizle olan ilişkisini incelemektedir. Cinsiyet temelli egzersiz trendleri, kadınların güçlendirilmesi, vücut pozitifliği ve cinsiyet eşitliği odaklı programlar gibi toplumsal cinsiyet konularını içerir. Bu trendler, egzersizin cinsiyetle olan kompleks etkileşimini yansıtarak toplumsal cinsiyet normlarını sorgular. Egzersiz trendleri, fitness endüstrisinin ekonomik ve ticari dinamikleriyle de bağlantılıdır. Egzersiz ekipmanları, moda, teknoloji ve wellness sektöründeki gelişmeler, bireylerin egzersiz tercihlerini ve harcamalarını etkiler. Bu bağlamda, egzersiz trendleri hem bireylerin hem de endüstrinin taleplerine cevap vermeye çalışır. Spor sosyolojisi egzersiz trendlerini anlamak ve değerlendirmek için bir çerçeve sunar. Bu trendler, toplumsal dinamiklere duyarlı bir şekilde bireylerin fiziksel aktivite alışkanlıklarını etkiler ve sosyal bağlarda önemli bir rol oynar (Seippel, 2018, s. 288-307).

Spor ve fiziksel kültürel çalışmalar, toplumun fiziksel aktivite, spor ve beden kültürüne dair deneyimleri, anlamları ve etkileşimleri inceleyen disiplinler arası bir alanı kapsar. Bu alan, sosyoloji, antropoloji, tarih, eğitim bilimleri ve iletişim gibi çeşitli disiplinlerden gelen bakış açılarını birleştirerek sporun sosyal, kültürel ve tarihsel bağlamını anlamaya çalışır. Spor, bireylerin kimlik oluşturmada ve ifade etmesinde önemli bir rol oynar. Bu bağlamda, cinsiyet, etnik köken, sınıf ve ulusal kimlik gibi faktörlerin sporla olan etkileşimleri incelenir. Sporun, bireylerin kendilerini nasıl tanımladığı ve toplumsal gruplar içinde nasıl konumlandığı üzerindeki etkileri araştırılır. Spor ve fiziksel kültürel çalışmalar, sporun toplumsal adalet üzerindeki etkilerini ele alır. Erişim, fırsat eşitliği, cinsiyet eşitsizliği, ırksal ayrımcılık ve sosyal sınıf gibi konular, sporun içinde ve çevresindeki adalet sorunlarına odaklanarak incelenir. Bedensel toplum kavramı, toplumun fiziksel aktiviteye ve bedene nasıl yaklaştığını ifade eder. Bu bağlamda, beden normları, güzellik standartları, sağlık politikaları ve bedenle ilgili diğer politikalar incelenir. Bedenin politik bir araç olarak nasıl kullanıldığı ve biyo-iktidarın nasıl etkilediği araştırılır. Spor ve fiziksel kültürel çalışmalarda, sporun medya tarafından nasıl temsil edildiği, sporcuların portresi ve spor etkinliklerinin nasıl anlatıldığı üzerine odaklanılır. Medyanın sporun kültürel inşasına, sporcuların ünlenmesine ve izleyicilerin algılarına etkisi araştırılır. Eğitim sistemi içinde sporun rolü, beden eğitimi politikaları, sporun okul programlarındaki yeri ve gençlerin sporla ilişkisi incelenir. Ayrıca, sporun eğitimsel değerleri ve öğrenme deneyimleri üzerindeki etkileri araştırılır. Spor, küreselleşme sürecinde önemli bir role sahiptir. Kültürlerarası etkileşim, uluslararası spor organizasyonları ve sporun küresel ekonomideki yeri gibi konular, spor ve fiziksel kültürel çalışmalar içinde önemli bir yer tutar. Bu konular, spor ve fiziksel kültürel çalışmaların geniş ve çok disiplinli bir alan olduğunu gösterir. Bu disiplinler arası bakış açısı, sporun toplumsal ve kültürel bağlamını anlamak için zengin bir perspektif sunar (Giardina, 2011, s. 36-63).

Beden ve Spor Sosyolojisi: Fiziksel Aktivite ile Toplumsal Etkileşimin Derinlikleri

Beden ve spor sosyolojisi, fiziksel aktivitenin, sporun ve bedenin toplum içindeki karmaşık etkileşimlerini anlamaya yönelik disiplinler arası bir bakış açısını içeren bir alanı kapsar. Bu alan, bireylerin, grupların ve toplumun, fiziksel aktivite ve sporla olan ilişkilerini inceleyerek, sosyal yapıları ve kültürel normları anlamaya çalışır (Cole, 2000, s. 439-460). Beden sosyolojisi, bireylerin beden algılarını ve kimliklerini şekillendiren toplumsal normları keşfeder. Toplumsal cinsiyet rolleri, güzellik standartları ve beden normları, bireylerin kendilerini nasıl tanımladıkları üzerinde derinlemesine bir etki bırakır. Toplumsal cinsiyet, fiziksel aktiviteye ve sporun algılanmasına da yön verir. Spor sosyolojisi, sporun adalet ve eşitlik perspektiflerini değerlendirir. Erişim, fırsat eşitliği, cinsiyet eşitsizliği ve ırksal ayrımcılık gibi konular, sporun içinde ve çevresindeki adalet sorunlarını ortaya koyar (Maguire, 1993, s. 33-52). Bu bağlamda, sporun toplumsal dönüşümdeki rolü incelenir. Medya, beden ve sporun sosyal yapısını etkileyen güçlü bir aktördür. Bedenin medyada temsili, spor haberlerinin anlatımı ve sporcuların kamusal imajları, izleyici algılarını ve kültürel normları biçimlendirir. Medyanın etkisi, beden ve spor sosyolojisinin önemli bir araştırma konusunu oluşturur. Spor sosyolojisi, sınıf ve etnik grupların sporla olan ilişkilerini inceler. Sporun, sosyal sınıf farklılıklarını nasıl yansıttığı ve etnik kimlikleri nasıl etkilediği araştırılır. Bu bağlamda, sporun toplumsal yapıya katkıları ve bu yapıdaki rolü ele alınır. Eğitim sistemi içinde beden ve sporun rolü, beden eğitimi programları, sporun okul müfredatındaki yeri

ve gençlerin sporla ilişkisi incelenir. Beden kültürü, gençlerin fiziksel aktiviteye olan katılımını şekillendiren faktörleri ve eğitimdeki önemini keşfeder (Adelman, 2016, s. 907-930).

Beden, 80'li yıllarda Michel Foucault'nun çalışmaları çerçevesinde incelenmeye başlandı. Foucault'ya göre iktidar, biyoiktidar ve disipline edici iktidar olmak üzere iki farklı yöntemle uygulanmaktadır. Biyoiktidar, insan bedeninin ve genel nüfusun biyolojik süreçlerinin, doğum, üreme, ölüm gibi önemli yönlerinin politik kontrolüne odaklanır. Öte yandan, disipline edici iktidar, gücün bedenleri günlük yaşamda disipline etme, özellikle de zaman ve mekânın kontrolü yoluyla gerçekleşir (Foucault, 1982, s. 777-795). Eichberg, sporda disiplinli ve disiplinsiz bedenler arasındaki farkı vurgulayan üç ayrı beden tipi tanımlamaktadır. İlk olarak, kendini kontrol etme çabalarından uzaklaşan ve modern öncesi festivallerin ve karnavalların temel beden tipi olan çeşitli şekil ve boyutlarda diyalojik bir beden bulunmaktadır. İkincisi, spor başarısı ve rekabet için özel olarak şekillendirilmiş gelişmiş bir vücut olan disiplinli beden bulunmaktadır. Üçüncüsü ise disiplinli fitness rejimleriyle oluşturulan sağlıklı, düz bir vücuttur. Garip vücut ise modern öncesi festivallerde, halk güreşlerinde veya üçayak yarışlarında görülebilmekteydi. Modern spor pedagojisi, katılık ve özgürlük, disiplin ve kontrol arasında gidip gelir, ancak antrenör ve sporcu arasındaki hiyerarşik güç ve bilgi ilişkileri devam eder (Johns, 2000, s. 219-234). Segel, modern toplumun militarizmi, savaşı ve faşizmi yeniden canlandıran fiziksel ifadeye daha doğru geniş bir dönüşün olduğunu iddia etmiştir (Segel, 1998, s. 137). Frankfurt Okulu'nun bazı temsilcileri, sporun faşist beden ideolojisiyle mücadele etmeyi kültürel bir görev olarak gördüler. Tännsjö, spor becerisinin aşırı övgünün toplumdaki faşist unsurları yansıttığını, zayıf ve mağlup olanların alaycı faaliyetlerini normalleştirdiğini söylemiştir (Hoberman, 1994, s. 244-245).

Foucault'un beden ve spor hakkındaki düşünceleri, genel olarak modern toplumdaki güç ilişkileri ve disiplin mekanizmaları üzerine odaklanan eleştirel bir bakış açısını yansıtır. Foucault, "güç" ve "disiplin" kavramları üzerine yoğunlaşarak, modern toplumlarda bireylerin bedenleri üzerindeki kontrol mekanizmalarını incelemiştir. Spor, onun gözünde, bireyleri disipline etme ve kontrol altında tutma aracı olarak görülür. Sporun, bedenin normatif standartlara uygun olarak düzenlenmesini ve kontrol edilmesini sağladığına dikkat çeker. Foucault, sporun bireylerin normlara uymasını teşvik eden bir araç olduğunu düşünür. Spor, belirli bir fiziksel standarda ulaşmayı ve belirli bir performansı sergilemeyi teşvik eder. Bu da bireyleri normalleştirme ve standartlaştırma sürecine katkıda bulunur. Foucault, bedenin sadece biyolojik bir varlık olmanın ötesinde, toplumsal ve politik bir araç olduğunu savunur. Spor, onun gözünde, bireylerin bedenlerini kontrol etme ve düzenleme aracı olarak işlev görür. Beden, toplumsal normlar ve güç ilişkileri içinde bir oyun alanı olarak algılanır. Foucault'un "panoptikon" kavramı, sürekli gözetim ve kendini düzenleme fikrini içerir. Bu kavram, spor alanlarında ve antrenman ortamlarında disiplini sürdürmeye hizmet eden bir model olarak da düşünülebilir. Spor, bireyleri sürekli olarak gözetlenen ve normlara uyan bir durumda tutan bir mekanizma olarak işlev görebilir. Foucault'un düşünceleri, bedenin ve sporun toplumsal ve politik bağlamdaki rolünü anlamak için geniş bir perspektif sunar. Onun çalışmaları, güç ilişkileri, disiplin, normalleşme ve gözetim gibi kavramlar üzerinden sporun sosyal yapısını eleştirel bir şekilde analiz eder (Rail, 1995, s. 164-179).

Spor Stratejisi: Fiziksel Kültür ve Spor Kültürü

Spor, sadece fiziksel aktivitenin ötesinde, toplumsal, kültürel ve ekonomik bir fenomen olarak karşımıza çıkar. Özellikle “Spor Stratejisi” kavramının sosyolojik bir perspektifle ele alınması gerekmektedir. Spor stratejisinin sosyal yapı üzerindeki etkilerini anlamak, güç ilişkilerini analiz etmek ve toplumsal normları sorgulamak, sporun sadece oyun alanlarında değil, aynı zamanda toplumun genelinde nasıl şekillendiğini kavramamıza yardımcı olabilir. Spor stratejisi, takımların ve sporcuların mücadelelerini planlama ve yürütme sürecini içerir. Ancak bu stratejilerin oluşturulmasında ve uygulanmasında toplumsal etmenler de etkilidir. Sosyal normlar, ekonomik şartlar ve kültürel beklentiler, spor stratejisinin belirlenmesinde önemli bir rol oynar. Bu bağlamda, spor stratejisinin toplumun genel işleyişine nasıl entegre olduğu anlaşılmalıdır (Lamas, 2014, s. 307-329). Spor stratejisinin incelenmesi, cinsiyet, sınıf ve etnik kimlik gibi sosyal dinamiklere de odaklanmalıdır. Bu kavramlar, sporun stratejik planlamasını ve uygulanmasını şekillendirebilir. Örneğin, belirli bir cinsiyetin veya etnik kimliğin spor stratejisindeki yerine odaklanmak, sporun toplumsal eşitsizlikleri nasıl yansıttığını anlamamıza yardımcı olabilir (Broch, 2016, s. 567-579). Spor stratejisinin toplumda nasıl algılandığı ve iletişim araçları tarafından nasıl şekillendirildiği önemlidir. Medya, sporun stratejik unsurlarını nasıl yorumladığı ve geniş kitlelere nasıl aktardığı konusunda etkilidir. Bu bağlamda, medyanın spor stratejisi üzerindeki etkileri ve sosyal normları nasıl güçlendirdiği araştırılmalıdır (Wenner, 2021, s. 111). Spor stratejisinin toplumsal bir araç olarak kullanılması, aynı zamanda toplumsal direnişi de tetikleyebilir. Özellikle sporun politik bir platform olarak kullanılması, toplumsal değişim ve aktivizmin nasıl şekillendiğini anlamamıza katkı sağlar. Bu bağlamda, spor stratejisinin toplumsal direniş üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde incelenmelidir (Biyawila, 2018, s. 259-298). Sporun stratejik planlamasının, toplumsal normları nasıl yansıttığı, güç ilişkilerini nasıl şekillendirdiği ve toplumsal değişim üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde araştırılmalıdır. Spor, sadece bir rekabet arenası değil, aynı zamanda toplumun genel dinamiklerini şekillendiren bir sosyal olgudur.

Fiziksel kültür ve spor kültürü, bireylerin bedenlerini kullanma, fiziksel aktiviteye katılma ve bu faaliyetlerin toplum içindeki yerini anlama biçimlerini ifade eder. Fiziksel kültür ve spor kültürünü sosyolojik ve felsefi bir perspektifle değerlendirmesi konuyu daha bir açıklığa kavuşturacaktır. Bu kavramlar, toplumsal yapıyı şekillendiren, kültürel normları etkileyen ve bireylerin kimlikleri üzerinde derin etkiler bırakan önemli unsurlardır. Fiziksel kültür, bireylerin fiziksel aktivitelerini, sporu ve bedenlerini kullanma biçimlerini içerir. Sosyolojik açıdan, fiziksel kültür, toplum içindeki grup dinamiklerini, normları ve statülerin nasıl oluştuğunu anlamamıza olanak sağlar. Toplumsal cinsiyet rolleri, sınıfsal ayrımlar ve etnik kimlik, fiziksel kültürün içinde yankı bulur (Grant, 2017, s. 46-59). Spor kültürü, bireylerin spora katılımını, takım bağlılıklarını ve spor etkinliklerinin toplum içindeki yeriyle ilgilenir. Bu bağlamda, spor kültürü, sosyal normları pekiştirme veya sorgulama potansiyeline sahiptir. Sosyal medyanın ve iletişim teknolojilerinin spor kültürünün şekillenmesindeki rolü, bireylerin kimlik oluşturma süreçlerini etkilemektedir (Van Sterkenburg, 2010, s. 819-839).

Felsefi açıdan, fiziksel kültür ve spor kültürü, bedeni bir politika aracı olarak ele alabilir. Foucault’un “beden politikası” kavramı, fiziksel aktivitenin toplumsal güç dinamikleri içinde nasıl bir rol oynadığını anlamamıza yardımcı olabilir. Sporun, bireyleri disipline etme ve sosyal normları koruma işlevi vardır (Atkinson, 2008, s. 124). Felsefi düşünceyle ele alındığında, bedenin rolü ve bireyin kimliği üzerindeki etkisi büyük önem taşır. Sporun bireyin özgürlüğünü nasıl etkilediği, bedenin bir ifade aracı olarak nasıl kullanıldığı ve bu kullanımın

bireyin kimliği üzerindeki etkileri üzerine düşünülmelidir (Hendley, 2012, s. 515-533). Fiziksel kültür ve spor kültürü, sosyolojik ve felsefi bir perspektifle ele alındığında, toplumsal dinamiklerin anlaşılmasına ve bireylerin kimlik oluşturma süreçlerinin değerlendirilmesine katkıda bulunur. Bu alanlarda yapılan araştırmalar, gelecekteki toplumsal değişimleri ve bireylerin bu değişimlere nasıl tepki verdiğini anlamamıza olanak tanır. Fiziksel kültür ve spor kültürü, sadece bir aktivite değil, aynı zamanda toplumun temel dinamiklerini yansıtan önemli bir sosyal olgudur (Parshikova, 2017, s. 1-2).

Sporun toplumsal bir olgu olarak yaygınlaşmasıyla birlikte, paradoksal bir şekilde, “Anti-jock Movement” adı altında spor karşıtı bir hareketin varlığı gözlemlenmektedir. Spor karşıtı düşüncelerin sosyolojik ve kültürel boyutlarını anlama son derece önemlidir. Spor karşıtlığı sadece fiziksel aktivitenin reddi olarak değil, aynı zamanda toplumsal normlara, cinsiyet rollere ve bedenin rolüne yönelik bir eleştiri biçimi olarak da incelenmelidir. Spor karşıtlığının kökenleri, tarihsel, kültürel ve toplumsal faktörlere dayanır. Spor karşıtı hareketin temel motivasyonlarından biri, toplumsal normlara karşı çıkış ve bireyin kimliğinin sorgulanmasıdır. Sporun, bireyin değerleri ve kimliği üzerindeki etkilerine karşı yapılan bu eleştiri, sporun sadece fiziksel bir aktivite olmanın ötesinde toplumsal normları nasıl pekiştirdiği konusunda düşündürücüdür. Sporun, genellikle belirli cinsiyet normlarını pekiştirdiği ve cinsiyet eşitsizliğine katkıda bulunduğu eleştirileri spor karşıtı düşüncelerin temelini oluşturur. Spor karşıtı düşüncelerin bir yönü de fiziksel aktivitenin reddi veya sınırlı bir biçimde kabulüdür. Bedenin bu eleştirisi, spor karşıtlarının fiziksel aktivitenin bireyin özgürlüğünü nasıl kısıtladığına dair görüşlerini içerir. Spor karşıtlığının sosyolojik ve kültürel analizi, sporun toplumsal normlara etkisini eleştiren bir perspektifi ortaya koyar. Spor karşıtlığını çözümlmek; sadece bireyin fiziksel aktivitesine yönelik değil, aynı zamanda toplumsal normlara, cinsiyet rollere ve bedenin rolüne yönelik bir eleştiri biçimi olarak nasıl ortaya çıktığını anlamayı amaçlar. Spor karşıtlığı, toplumun nasıl değişebileceği ve sporun toplum üzerindeki etkilerinin nasıl sorgulanabileceği konularında önemli sorular ortaya koyar (Wilson, 2002, s. 206-233). Profesör Brian Wilson, “Anti-Spor Hareketi: İnternet Çağında Gençlik Direnişini, Erkekliği ve Spor Kültürünü Yeniden Düşünmek” adlı makalesinde, Anti-Spor siberinde yaygın olan iki temel web sitesi türünü ayrıntılı olarak açıklamıştır. Birincisi, sporcu kültürüne karşı çıkan web dergileri. Bu siteler genellikle sporcu düzenine karşı aktivizm ve eylem önerileri içerir. İkincisi, spor kurumunu eleştiren kişisel rantlardan oluşan kişisel web siteleri, sporcu kültürüyle ilgili eleştirileri içeren kişisel kaygıları içeren “kişisel çıkar” web siteleridir. [Üçüncüsü, kendilerini yalnızca spor karşıtı açıklamalara adanmış kişisel siteler de vardır.] Spor karşıtı hareketin büyük bir kısmı, kalıplaşmış sporcular tarafından dışlanmış hisseden ve hayal kırıklıklarını dile getirmek için interneti kullanan belirli kişilerin bir sonucu olarak başlamıştır. Buna karşılık, aynı hayal kırıklıklarını yaşayan diğer bireyler de bu siber hareket içerisinde destek bulmaktadır (Wilson, 2002, s. 207-234).

Spor sosyolojisi ve spor kültürü hakkında dünyada bazı önemli yapıtlar vardır. “Sport: A Critical Sociology” - Richard Giulianotti, Roland Robertson. Bu kitap, sporun sosyolojik boyutlarını ele alır ve sporun küresel düzeyde nasıl bir fenomen olduğunu incelemektedir. Sporun sınıf, cinsiyet, etnisite ve milliyet gibi sosyal dinamiklerle nasıl etkileşime girdiğini anlamak isteyenler için kapsamlı bir kaynaktır. “Sport in Society: Issues and Controversies” - Jay Coakley Jay Coakley tarafından kaleme alınan bu kitap, sporun toplum içindeki rolünü ve sosyal konularını ele alır. Cinsiyet eşitsizliği, ırk ilişkileri, sosyal sınıf ve spor endüstrisinin sosyal etkileri gibi

konuları detaylı bir şekilde inceler. “Body & Society: Critical Concepts in Sociology” - Bryan S. Turner (Editör). Spor sosyolojisiyle ilgili bir dizi önemli makaleyi içeren bu kitap, bedenin toplumsal, kültürel ve politik boyutlarına odaklanır. Bedenin toplumsal inşası, beden politikası ve sporun beden üzerindeki etkileri gibi konuları kapsar. “Out of Play: Critical Essays on Gender and Sport” - Michael A. Messner, Raewyn Connell (Editörler). Bu kitap, sporun cinsiyet üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde inceler. Spordaki cinsiyet normları, cinsiyet eşitsizliği ve kadınların spor içindeki rolü gibi konulara odaklanır. “Sport Matters: Sociological Studies of Sport, Violence and Civilization” - Eric Dunning, Dominic Malcolm (Editörler). Bu kitap, sporun şiddetle, toplumla ve medya ile ilişkisini ele alır. Sporun nasıl bir şiddet aracı haline gelebileceği ve toplum üzerindeki etkilerini tartışır. Bu kitaplar, sporun sosyal ve kültürel bağlamını anlamak isteyen okuyucular için güçlü temeller sunar. Türkiye’de son yıllarda spor sosyolojisi hakkında pek çok kitap yayımlanmıştır. Bunlar içinde: Recep Cengiz “Spor Sosyolojisi: Spor Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım”, Mert Kerem Zelyurt “Spor Sosyolojisi Çalışmaları”, Ayhan Dever ve Hasan Sözen (Editörler) “Spor Sosyolojisi”, Ayhan Dever “Spor Sosyolojisi: Tarihsel ve Güncel Boyutlarıyla Spor ve Toplum”, Birol Doğan “Spor Sosyolojisi ve Uygulamalı Spor Sosyolojisine Giriş”, Ayhan Dever “Spor Sosyolojisi” vb. sayılabilir.

Spor kültürü, toplumun bir parçası olarak sporun nasıl algılandığını, yaşandığını ve şekillendiğini anlamamıza yardımcı olan karmaşık bir fenomendir. Spor kültürü, toplum içindeki normlar, değerler ve inançlar etrafında şekillenir. Spor, toplumsal bir olgu olarak kabul edilir ve bireylerin, grupların ve toplumun genel dinamikleri üzerinde derin etkiler bırakır. Spor kültürü, bireylerin ve toplulukların kimliklerini şekillendirir. Takımlara olan bağlılık, sporun bir sembolü olarak kullanılması ve spor etkinliklerinin toplumun kimlik inşasında oynadığı rolü göstermektedir. Spor kültürü, büyük ölçüde medya aracılığıyla şekillenir. Televizyon, radyo, internet ve sosyal medya gibi platformlar, sporun nasıl sunulduğunu ve toplumun algılamasını nasıl etkilediğini belirleyen önemli faktörlerdir. Spor kültürü içindeki cinsiyet, ırk ve sınıf dinamikleri, toplumsal eşitsizlikleri yansıtan önemli unsurlardır. Spor kültürü, zamanla dönüşür ve değişir. [Roma’daki gladyatör oyunlarının futbola dönüşmesini düşünebiliriz.] Teknolojik gelişmeler, kültürel değişimler ve toplumsal talepler, spor kültürünün sürekli olarak nasıl şekillendiğini anlamamıza olanak tanır. Spor kültürü, toplumun temel unsurlarından biridir ve sosyolojik, kültürel bir perspektiften incelendiğinde, sporun toplum üzerindeki derin etkilerini anlamak mümkündür. Spor kültürü, bir toplumun değerlerini yansıtan, kimliklerin inşa edildiği ve toplumsal normların pekiştirildiği bir alan olarak önemlidir (Jarvie, 2013, s. 90-104).

Spor, kültür ve toplum, birbirini etkileyen ve biçimlendiren dinamik bir ilişki ağı içinde bulunan kavramlardır. Bu bağlamda, spor sadece fiziksel bir etkinlik değil, aynı zamanda kültürel bir fenomen olarak kabul edilmekte ve toplumun genel yapısını şekillendiren önemli bir faktördür. Spor etkinlikleri, bir toplumun değerlerini, normlarını ve inançlarını yansıtarak kültürel bir kimlik inşa eder. Örneğin, takım sporları topluluk bağlarını güçlendirirken, bireysel sporlar bireyin özgürlüğünü ve benzersizliğini vurgular. Spor, aynı zamanda toplumsal dinamiklere de önemli bir katkıda bulunur. Cinsiyet rolleri, sosyal sınıflar, etnik kimlik ve ulusal kimlik gibi toplumsal konular, sporun içinde ve etrafında şekillenir. Spor etkinlikleri, cinsiyet eşitsizliğini sorgulayan bir platform sağlarken, sosyal sınıf farklılıklarını da açığa çıkarabilir. Özellikle büyük spor etkinlikleri, toplumun bir araya gelmesini sağlayarak kolektif bir kimlik oluşturur ve bu da toplumda birlik ve dayanışma duygularını

güçlendirir. “Spor, Kültür ve Toplum” ilişkisi aynı zamanda medya aracılığıyla da derinleşir. Spor etkinlikleri, televizyon, internet ve sosyal medya gibi iletişim araçları üzerinden geniş kitlelere ulaşır. Medyanın sporu nasıl sunup yorumladığı, spora olan ilgiyi etkileyerek kültürel normları şekillendirir ve toplumsal perspektifleri yönlendirir. “Spor, Kültür ve Toplum” başlığı, birbirini etkileyen ve biçimlendiren bu önemli unsurlar arasındaki karmaşık ilişkiyi anlamak amacıyla kullanılır. Spor, kültür ve toplum arasındaki bu dinamik etkileşim, bir toplumun karakterini belirlemekte ve sosyal ilişkilerini şekillendirmektedir (Dilnoza, 2023, s. 152-163).

Spor ve ideoloji, fiziksel aktivitenin ötesinde karmaşık bir ilişki paylaşır. Spor, çeşitli biçimlerde toplumların ideolojik yapısına derinlemesine işlemiştir. Uluslararası yarışmalardaki milliyetçi coşkudan profesyonel liglerdeki kapitalist değerlere, spor sıklıkla hâkim ideolojilerin bir tezahürü olmuştur. Sporun ideoloji ile en belirgin bağlarından biri, milliyetçilik ve vatanseverliğe güçlü bir bağlılıktır. Olimpiyatlar veya Dünya Kupası gibi spor etkinlikleri genellikle milli kimliklerin kutlandığı ve sorgulandığı ideolojik alanlar haline gelir. Spor ve cinsiyetin kesişimini incelemek, ideolojik yapıların anlaşılması açısından zengin bir zemin sunar. Profesyonel sporlardaki eşitsiz fırsatlardan, yarışmalardaki geleneksel cinsiyet rollerinin güçlendirilmesine kadar bir etkisi vardır. Profesyonel sporlar, karmaşık bir şekilde ekonomik ideolojilere bağlıdır, özellikle de kapitalizme. Sporcuların ticarileştirilmesi, spor etkinliklerinin ticarileştirilmesi ve kurumsal sponsorluk dinamikleri, daha geniş ekonomik yapıların yansımalarıdır. Spor, genellikle ideolojik güçlendirmenin ötesinde bir direniş alanı olarak da işlev görebilir. Sporcular, takımlar ve taraftarlar, sporun sağladığı platformu kullanarak sosyal ve politik değişime öncülük edebilirler. Spor ve ideoloji arasındaki ilişki karmaşık, dinamik ve sürekli evrilen bir ilişkidir. Bu etkileşimi inceleyerek, sporun toplumsal ideolojilerin nasıl inşa edildiğine, güçlendirildiğine veya dönüştürüldüğüne dair içgörüler elde edebiliriz. Bu nedenle, spor sadece fiziksel bir rekabet alanı değil aynı zamanda ideolojik görüşlerin tezahür ettiği bir arenadır (Hargreaves, 2014, s. 30).

“Güç” ve “spor” kavramları genellikle sporcuların fiziksel güçleri üzerinde yoğunlaşır. Fiziksel güç ve özel motor becerilerin geliştirilmesi, sporun saha başarıları açısından kritik olabilir; ancak geniş bir güç anlayışı, sporun düzenleyicilerine, organizasyonlarına ve sporun nasıl oynandığına dair koşullara ve bunun kim tarafından belirlendiğine odaklanacaktır. Spor, genellikle sporun olumlu sosyal ve bireysel etkilerini vurgulayan güçlü bir söylem üretir ve bu alanda faaliyet gösteren kuruluşların, sporun politik bir bağlamdan bağımsız olarak işlediğine dair yaygın bir inanç vardır. Ancak, spor çalışmalarında faaliyet gösteren akademisyenler, gücün sporun nasıl örgütlendiği, oynandığı ve izlendiği konusunda merkezi bir öneme sahip olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca, spor aynı zamanda ideolojilerin yeniden üretilmesi ve çatışması için de kritik bir platform sunar (Carrington, 2022, s. 48-66). İdeoloji ve spor, boş zaman etkinliğinin farklı bir biçimi olarak bir sosyal grubun veya politik sistemin inançlarını yansıtan fikirler bütünü üzerindeki etkisini ifade eder. Gerçekten de, sporun ideolojik kapasitesinin o kadar büyük olduğu düşünülebilir ki, artık Marx’ın vecizesini yeniden ele almak uygun olabilir; bu konuda dinden ziyade sporun mantıklı bir şekilde halkın yeni afyonu olduğu düşünülebilir. İdeoloji ile spor arasındaki açık bağlantıların kökleri hiç şüphesiz Frankfurt Okulu düşünürü Theodor Adorno’nun çalışmalarına dayanmaktadır. Özetle Adorno, popüler kültürün diğer birçok biçimi gibi sporun da kapitalist sistemin eşitsizliklerini güçlendiren ve eleştirel düşüncüyü yasaklayan anlamsız bir faaliyet olduğunu savunmaktadır. Adorno’nun eleştirisinin merkezinde iki tanımlayıcı ilke yatıyor: Katılımcı rekabeti ve spor gösterisinin tüketimi. Ancak sporun yarattığı

ideoloji, spor müsabakalarında bitmiyor. Adorno, seyircilerin rekabetçi sporları izleme ayrıcalığı karşılığında ücret teklif ettiğini gördü. Böylece Adorno ve Horkheimer (1992), popüler kültürün çoğu gibi sporun da kültür endüstrisinin bir parçası olduğunu savundu. Popüler kültürü yaratan diğer kurumlar gibi sporun da burjuvazinin mülkiyetinde olduğunu ancak proletarya kitleleri tarafından eleştirilmediğini savundular. Popüler kültürün işçi sınıfının eleştirel düşünce yeteneklerini uyuşturabileceği görüşünü benimseyen Adorno ve Horkheimer, Nazi partisinin ideolojik propagandası ile popüler kültür içindeki (spor, müzik, sinema ve haber baskısı dâhil) kilit aktörler arasındaki farkların şu şekilde olduğunu savunmaktadır: Gerçekten de, popüler kültürel formlar ve Nazi propagandası, kültürel tüketicileri sahte bir güvenlik duygusuna sürüklemeye ve bu süreçte onların eleştirel düşünme yeteneklerini sınırlamada birbirine benziyordu. Temelde ideolojik mesaj, meşgul proletaryanın popüler kültüre erişimi olduğu sürece mevcut iktidar yapılarına meydan okuyamayacağıydı. Dahası, kültür endüstrilerinin, spor etkinliklerine katılmak veya medyalaştırılmış gösteriye erişim sağlamak için, ürünlerinin bir birimi için ücret talep eden burjuva sahipleri vardı. Kâr getiren her faaliyet gibi bu da kaçınılmaz olarak bir fazlalık yaratır. Bu nedenle, spor da dâhil olmak üzere popüler kültür, burjuvazi için kazanç sağlarken proletaryayı da sakinleştiriyordu. Nitekim Eco (1986) da benzer bir görüşü dile getirmiştir. Adorno ve Horkheimer gibi o da “Pazar günü futbolda devrim yapmak mümkün mü?” diye sorarak sporun toplumu sakinleştirdiği inancını vurgulamaktaydı (İresearchnet, 2023, s. 1-3). Sporun içsel olarak politik bir olgu olduğu fikri hiçbir zaman açıklanmamıştır. Aslında, sporun politik karakteri yerine efsanevi etkileri ile daha çok bilinir. Bir örnek olarak, Batı Almanya'nın 1954 Dünya Kupası futbol şampiyonlarının çalkantılı dönüşü (Münih), Alman Futbol Federasyonu başkanının milliyetçi coşkusunu ifade etmek için eski Teutonik gök gürültü tanrısı Wotan'ı çağrıştırdığı bir olaydır. Bazı gözlemciler göre, bu kitlesel gösteri ve maç sırasında “Deutschland, Deutschland über alles” şarkısının söylenmesi, daha önce bastırılmış olan bir Alman milliyetçiliğinin ani savaş sonrası nüksetmesini temsil etmekteydi (Hoberman, 1984, s. 1).

Spor ve politik ideoloji arasındaki ilişki, bir toplumun kültürel, politik ve sosyal dokusunu derinden etkileyen karmaşık bir fenomendir. Spor, tarihsel olarak politik ideolojilerin bir yansıması olarak görülmüş ve sıklıkla devletler, uluslararası ilişkiler ve milliyetçilik gibi politik konularda bir sahne olarak işlev görmüştür. Ancak, sporun sadece politik bir araç olarak değil, aynı zamanda politikanın etkisi altında nasıl şekillendiğini ve ideolojilerin spor etkinlikleri üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu anlamak da önemlidir. Spor, politik ideolojinin bir yansıması olarak kabul edilebilir çünkü özellikle büyük spor etkinlikleri geniş kitlelere ulaşır ve toplumun belirli ideolojik görüşleri benimsemesine katkıda bulunabilir. Örneğin, Olimpiyat Oyunları sıklıkla ev sahibi ülkenin politik ve kültürel değerlerini vurgular, bu da sporun sadece fiziksel rekabetin ötesinde bir sembol olduğunu gösterir. Diğer yandan, politika da sporu şekillendirir ve manipüle eder. Devletler, ulusal gururu artırmak veya belirli bir ideolojiyi teşvik etmek amacıyla sporu kullanabilir. Sporcuların ülkeleri adına yarıştığı uluslararası etkinlikler, politik mesajların iletilmesinde güçlü bir araç haline gelebilir. Bu nedenle, sportif etkinliklerin politik ideolojiyle iç içe geçmiş olduğunu söylemek yanlış olmaz. Ancak, sporun politik ideolojiye hizmet ettiği bir alan olmanın ötesinde, aynı zamanda bir direniş ve değişim aracı olarak işlev görebildiği de unutulmamalıdır. Örneğin, sporcuların siyasi duruşları, toplumsal değişimi teşvik edebilir ve sosyal meselelere dikkat çekebilir. Bu bağlamda, sporun politik ideolojiyle olan ilişkisi, sadece bir yansıma değil, aynı zamanda bir etkileşim ve mücadele alanı

olarak değerlendirilmelidir. Bu noktada, sporun politik ideoloji üzerindeki etkileşimi anlamak, sadece sporun anlamını derinleştirmekle kalmaz, aynı zamanda toplumun genel dinamiklerini de anlamamıza yardımcı olur. [Örneğin bazı sporcuların Filistin'deki İsrail katliamını protesto edecek şekilde sahaya çıkmaları yahut bu minvalde bir mesaj vermeleri; savaşı istemediklerini ve bu durumu önlemeyi amaçladıklarını göstermektedir.] Michael D.Giardina, Tarlan Chahardovali ve Joshua I. Newman “Küreselleşme, İdeoloji ve Spor” çalışmasında günümüzde sporu yapılandıran çeşitli ideolojik konfigürasyonlarla ilişkili olarak küreselleşmeye ilişkin hâkim anlayışların ana hatlarını çizmektedirler. Spesifik olarak, sporun modern devletin oluşumunda oynadığı rolü, (a) sporun modern ulusun egemen siyasetini, ekonomisini ve kültürlerini ilerletmek için ideolojik bir aygıt olarak ne ölçüde hizmet ettiğini inceleyerek araştırıyorlar. (b) Değişen bağlamlar ve ideolojilerin ülkeye özgü spor kimliklerini, uygulamalarını ve yönetim sistemlerini etkileme veya bunlara şekil verme yollarını incelemiştir. Yazarlar, modern mega etkinliklerin (örneğin Olimpiyat Oyunları, FIFA Dünya Kupası) ve çağdaş küresel ünlülerin (örneğin Michael Jordan, Roger Federer, Li Na) vaka çalışması örneklerini sunarak, özellikle neoliberal ideolojinin ve kurumsal sporun tanıtım üzerindeki etkisini ve ideoloji tüketimini vurgulamaktadırlar (Giardina, 2021, s. 181-203). Spor özgürlük, adalet ve cesaret gibi temel insani değerleri yüceltir. Bu açıdan bakıldığında ve bir terazi kefesinde tartıldığında sporun olumlu taraflarının olumsuzlarından daha fazla olduğu görülen bir gerçektir.

Sporun bir dizi olumlu faydası vardır, hem fiziksel hem de zihinsel sağlık üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Spor, kalp-damar sağlığını destekler, kan dolaşımını artırır ve vücut ağırlığını kontrol etmeye yardımcı olur. Düzenli egzersiz, kas gücünü artırır, esnekliği geliştirir ve genel fiziksel dayanıklılığı artırır. Spor, endorfin salgılar, bu da ruh halini iyileştirir ve stresle başa çıkma becerilerini artırır. Ayrıca, sporun zihinsel odaklanma ve bilişsel fonksiyonlar üzerinde olumlu etkileri vardır. Takım sporları veya grup aktiviteleri, sosyal bağlantıları artırabilir. Birlikte spor yapmak, insanlar arasında dayanışma duygusu oluşturabilir ve sosyal ilişkileri güçlendirebilir. Düzenli olarak spor yapmak, bireyin disiplin kazanmasına ve sorumluluk duygusunu geliştirmesine yardımcı olabilir. Antrenman programlarına uymak ve hedeflere yönelik çaba harcamak, genel yaşam yönetimine olumlu katkılarda bulunabilir. Spor, bireyin fiziksel yeteneklerini geliştirirken aynı zamanda özgüveni artırabilir. Başarılar elde etmek, hedeflere ulaşmak ve kişisel gelişimde ilerleme, bireyin kendine güvenini pekiştirebilir. Düzenli spor aktiviteleri, uyku düzenini düzenleyebilir ve kaliteli bir uyku alışkanlığı geliştirmeye yardımcı olabilir. Bu da genel sağlık ve yaşam kalitesini artırabilir. Spor, tip 2 diyabet, kalp hastalıkları ve obezite gibi kronik hastalıkların riskini azaltabilir. Düzenli egzersiz, metabolizmayı düzenleyebilir ve bağışıklık sistemini güçlendirebilir. Spor, yaşlanma sürecini yavaşlatabilir ve yaşlılıkta kemik sağlığını, kas kütlelerini ve esnekliği koruyabilir. Bu sayede yaşlı bireylerin bağımsızlığını sürdürmelerine yardımcı olabilir. Bu faydalar, sporun sadece fiziksel sağlığa değil, aynı zamanda bireyin genel yaşam kalitesine olumlu katkılarda bulunduğunu göstermektedir (Bailey, 2015, s. 147-154).

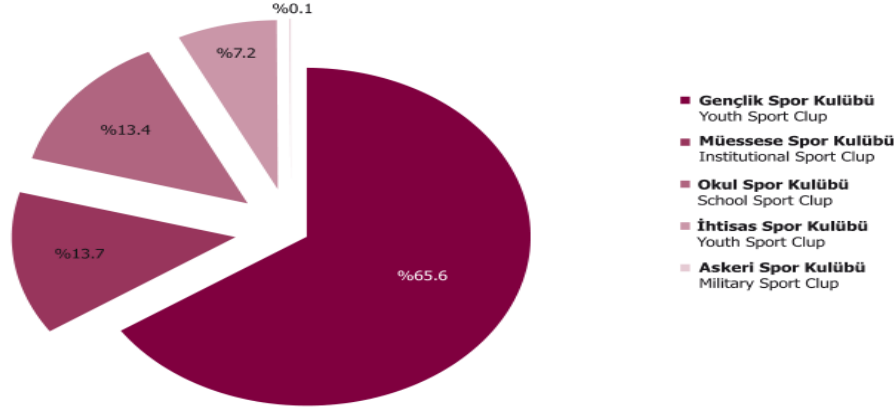
Türkiye’de Spora Verilen Önem, Çeşitlilik ve Tutku: Spor Sosyolojisi İstatistikleri

Türkiye, zengin kültürel mirasıyla birlikte spora olan tutkusuyla da dikkat çeken bir ülkedir. Spor, Türk halkı için sadece bir fiziksel aktivite değil, aynı zamanda birleştirici bir güç, milli holdir. Türkiye’de futbol, belki

de diğer tüm spor türlerini geride bırakan en popüler spordur. Süper Lig, Türkiye'nin en üst düzey futbol ligi olup, birçok tutkulu taraftarın takip ettiği ve stadyumları doldurduğu bir arenadır. Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray gibi köklü kulüpler, sadece ulusal arenada değil, uluslararası sahnede de büyük başarılar elde etmiştir. Futbolun gölgesinde, Türkiye'de basketbol da giderek artan bir ilgi görüyor. Türkiye Basketbol Süper Ligi (BSL) ve EuroLeague, ülkenin basketbol sahnesinde önemli etkinliklerdir. Ayrıca, gençler arasında basketbol okulları ve altyapı programları da popülerliğini artırmaktadır. Voleybol, Türkiye'de hem salon hem de plaj voleybolu olarak önemli bir spor dalıdır. Kadın ve erkek voleybol takımları, ulusal ve uluslararası arenada başarılar elde ederek Türk sporuna büyük gurur yaşatmaktadır. Türk voleybolcular, yetenekleri ve azimleri ile dikkat çekmektedir. Türk güreşi, tarih boyunca önemli bir spor dalı olmuştur. Geleneksel Türk güreşi, Kırkpınar gibi festivallerde ve organizasyonlarda geleneksel kıyafetlerle sergilenir. Ayrıca, uluslararası grekoromen ve serbest güreş müsabakalarında da Türk sporcuları önemli başarılar elde etmiştir. Son yıllarda atletizm, gençler arasında ve ulusal organizasyonlarda artan bir ilgi görmektedir. Türkiye'de düzenlenen maratonlar, yarı maratonlar ve diğer koşu etkinlikleri, sporu sevenleri bir araya getirerek sağlıklı bir yaşam tarzını teşvik etmektedir. Türkiye'de spor, sadece bir aktivite değil, aynı zamanda bir kültür ve milli birleştirici bir güçtür. Futbolun liderlik ettiği spor sahnesi, diğer spor dallarının da hızla gelişmekte olduğunu göstermektedir. Türk sporcularının uluslararası alanda elde ettiği başarılar, ülkenin spor tutkusunun bir ifadesidir. Türkiye'de ilgilenilen spor türlerinin başlıcaları: Güreş, halter, cirit, okçuluk, binicilik, futbol, hentbol, voleybol, basketbol, motor sporları, blardo, Amerikan futbolu, su sporları, yüzmeye ve yelken, rafting, tekvando, karate, rugby, bisiklet, golf vb.'dir. Bu konuda "Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü" birçok çeşitli konularda spor istatistikleri yayımlamaktadır.

EYOF 2019 14. Avrupa olimpiik gençlik kış festivali Bosna hersek / Saraybosna'da; 1gümüş1 bronz madalya, Minsk 2019 2. Avrupa Oyunları'nda; 3 altın, 9 gümüş, 8 bronz, 2019 Avrupa gençlik Olimpiik Yaz Festivali'nde; 11 altın, 6 gümüş, 10 bronz, 2019 Dünya Şampiyonası; 4 altın, 5 gümüş, 5 bronz, Balkan şampiyonası; 439 altın, 345 gümüş, 401 bronz, Uluslararası turnuvalar; 1996 altın, 1883 gümüş, 489 bronz ve genel toplamda 8808 madalya kazanılmıştır. Bu konuda 2020 verileri ise şöyledir: YOG; 1 bronz, 2019 Avrupa Gençlik Olimpiik Yaz Festivali; 0, Dünya şampiyonası; 2 altın, 5 gümüş, 5 bronz, Avrupa şampiyonası; 103 altın, 103 gümüş, 188 bronz, Üniverside; 0, Balkan şampiyonası; 44 altın, 43 gümüş, 41 bronz, Uluslararası turnuvalar; 420 altın, 387 gümüş, 489 bronz ve genel toplamda 1833 madalya kazanılmıştır. 2021 yılı uluslararası spor faaliyetleri: Tokyo 2020 olimpiyat oyunları; 2 altın, 2 gümüş, 9 bronz, Tokyo Paralimpiik olimpiyat oyunları; 2 altın, 4 gümüş, 9 bronz, Dünya şampiyonası; 109 altın, 134 gümüş, 192 bronz, Avrupa şampiyonası; 146 altın, 156 gümüş, 220 bronz, Balkan şampiyonası; 116 altın, 89 gümüş, 82 bronz, Uluslararası turnuvalar; 12902 gümüş ve genel toplamda 4370 madalya kazanılmıştır. 2022 yılı uluslararası spor faaliyetleri: Dünya şampiyonası; 169 altın, 162 gümüş, 220 bronz, Avrupa şampiyonası; 322 altın, 324 gümüş, 302 bronz, Balkan şampiyonası; 159 altın, 153, gümüş, 132 bronz, Gymnasiade; 25 altın, 25 gümüş, 42 bronz, Üniversiade; 0, Deaflympics; 8 altın, 19 gümüş, 17 bronz, İslami Dayanışma Oyunları; 148 altın, 110 gümüş, 92 bronz, Akdeniz oyunları; 45 altın, 26 gümüş, 37 bronz, Eyof; 5 altın, 9 gümüş, 1 bronz, Uluslararası turnuvalarda; 1303 altın, 1314 gümüş, 1323 bronz ve genel toplamda 6492 madalya kazanılmıştır (SHGM, 2023, s. 1). 31.12.2022 tarihi itibarıyla sporcu sayıları: Toplam Sporcu Sayısı: 13.312.842 (tekil kişi) Faal Lisans Sayısı: 6.260.937 kişidir (SHGM, 2023, s. 2).

1. Türüne göre spor kulübü sayısı, 2007
Number of sports clubs by kind, 2007

Kaynak: (TÜİK, 2007, s. 1)

Tüm sporlar arasında Türkiye’de en popüler olanı futboldur. Türkiye’nin en iyi futbol takımları Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş’ı içerir. 2000 yılında Galatasaray, UEFA Kupası ve UEFA Süper Kupası’nı kazandı. İki yıl sonra, Türk milli futbol takımı 2002 FIFA Dünya Kupası’nda ve UEFA Euro 2008 yarışmasında yarı finale yükseldi. İstanbul’daki Atatürk Olimpiyat Stadyumu 2023 UEFA Şampiyonlar Ligi Finali’ne, Şükrü Saracoğlu Stadyumu ise 2009 UEFA Kupası Finali’ne ev sahipliği yaptı. Türkiye, UEFA Euro 2032’ye ev sahipliği yapmak için İtalya ile birlikte seçildi (Ricordel, 2023, s. 303-305).

Diğer popüler sporlar arasında basketbol ve voleybol bulunur. Türkiye, EuroBasket 2001 Finalleri’ne ve 2010 FIBA Dünya Kupası’na ev sahipliği yaptı. Erkek milli basketbol takımı her iki yarışmayı da ikinci sırada tamamladı. Ayrıca, milli takım 2006 FIBA Dünya Kupası ve 2014 FIBA Dünya Kupası’nda çeyrek finale yükseldi. Anadolu Efes, FIBA Saporta Kupası’nı 1996’da, 1993’te FIBA Koraç Kupası’nı (o zamanlar Efes Pilsen olarak biliniyordu) kazanan ilk Türk kulübü oldu. Beşiktaş, 2020-21 Euroleague sezonunda tüm aşamalarda sadece tek bir yenilgiyle şampiyon oldu. Anadolu Efes, EuroLeague Avrupa kupasını kazanan ilk Türk kulübü oldu; Fenerbahçe ise 2016-17 Euroleague sezonunda şampiyonluk elde etti. Galatasaray ise EuroCup’ı 2016’da kazandı (Çetin, 2017, s. 19-38).

Kadın voleybol takımları, Fenerbahçe, Eczacıbaşı ve Vakıfbank, Avrupa’da birçok şampiyonluk ve madalya kazanmıştır. Vakıfbank, dünyanın en iyi voleybol takımlarından biri olarak kabul edilmekte olup, 3 kez Kulüpler Dünya Şampiyonası’nı kazanmıştır. Türkiye Kadın Milli Basketbol Takımı 2011 Avrupa Şampiyonası’nda gümüş madalya kazanırken, Kadınlar Milli Basketbol Takımı da aynı başarıyı elde etmiştir. Türkiye’nin voleybol takımı 2010 Dünya Şampiyonası’nda 6. sıraya yükseldi ve 2011 Avrupa Şampiyonası’nda bronz madalya kazandı. Fenerbahçe, aynı zamanda 2010 Kulüpler Dünya Şampiyonası’nı kazanan Türkiye’nin en başarılı spor takımıdır. Fenerbahçe, Avrupa şampiyonluğunu 4 kez elde etmiştir (Uludağ, 2016, s. 575).

Türkiye’de fiziksel kültürel çalışmalar, spor ve beden eğitimi gibi konuları içermekte olup, geniş bir yelpazeye yayılmıştır. Türkiye’de birçok spor federasyonu bulunmaktadır. Bu federasyonlar, farklı spor branşlarında faaliyet göstermekte ve ulusal organizasyonların yanı sıra uluslararası müsabakalara da katılmaktadır. Türkiye Futbol Federasyonu, Türkiye Basketbol Federasyonu, Türkiye Voleybol Federasyonu gibi birçok federasyon sporun gelişimi için çalışmaktadır. Türkiye’deki üniversiteler ve diğer eğitim kurumları, beden eğitimi ve spor yönetimi gibi alanlarda lisans ve lisansüstü programlar sunmaktadır. Bu programlar, spor bilimi, antrenörlük, spor yönetimi gibi konuları içermektedir. Türkiye’de okullarda beden eğitimi dersleri zorunlu bir müfredat unsuru olarak yer almaktadır. Okullar arası düzenlenen spor müsabakaları ve etkinlikler, öğrencilere spor yapma ve rekabet etme fırsatı sunmaktadır. Türkiye genelinde birçok spor tesisi bulunmaktadır. Stadyumlar, spor salonları, yüzme havuzları ve diğer tesisler, hem profesyonel sporcular hem de halk için spor yapma imkanları sağlamaktadır. Türkiye’de sporun teşvik edilmesi için çeşitli kamu politikaları uygulanmaktadır. Bu politikalar, gençlerin spor yapmasını teşvik etmek, spor altyapısını güçlendirmek ve ulusal ve uluslararası başarıları desteklemek amacını taşımaktadır. Türkiye’de gönüllü kuruluşlar, spor etkinlikleri ve maratonlar gibi organizasyonlar aracılığıyla toplumun geniş kesimlerini spor yapmaya teşvik etmekte ve bilinçlendirmekte rol oynamaktadır. [İstanbul Koşu Maratonu, Bisiklet yarışları vb.] Türkiye’deki fiziksel kültürel çalışmalar, sporun yaygınlaştırılması, altyapının güçlendirilmesi ve genç nesillerin sporla buluşturulması üzerine odaklanmıştır.

Sonuç

Spor, sadece fiziksel bir etkinlik değil, aynı zamanda toplumun sosyal dinamiklerini etkileyen karmaşık bir olgudur. Türkiye’de spor sosyolojisi, fiziksel kültürel çalışmaların incelenmesiyle, spordan kaynaklanan etkileşimleri ve toplumsal değişimleri anlamaya yönelik önemli bir çaba içermektedir. Verilen istatistiki bilgilerden spor çeşitliliğinin arttığı ve bu durumun uluslararası spor faaliyetlerinde de sürdüğü görülmektedir. Türkiye’de spor, toplumsal kimliğin önemli bir bileşeni haline gelmiştir. Futbol takımları, taraftar grupları ve sporcular, bireylerin kendilerini bir topluluğun parçası olarak görmelerini sağlar. Yapılan araştırmalar, özellikle futbolun, bireylerin etnik, kültürel ve bölgesel kimliklerini güçlendirdiğini ve birleştirdiğini göstermektedir. Türkiye’de cinsiyet rolleri, sporun bir yansıması olarak şekillenir. Erkek ve kadın sporcular arasındaki eşitsizliklere dair çalışmalar, spor alanında cinsiyet temelli ayrımcılığın varlığını ortaya koymaktadır. Ancak son yıllarda, kadın sporcuların başarıları ve katılımının artmasıyla birlikte, bu alandaki cinsiyet eşitsizliğine karşı farkındalık da artmaktadır.

Sporun Türkiye’deki yaygınlığı, genellikle sosyoekonomik faktörlere bağlıdır. Yapılan araştırmalar, daha düşük gelir seviyesine sahip bireylerin spora erişiminde ve katılımında sınırlamalarla karşılaştığını göstermektedir. Bu durum, sporun sadece fiziksel bir aktivite olmanın ötesinde, ekonomik ve sosyal bir etkileşim alanı olduğunu göstermektedir. Göç, Türkiye’nin spor sahnesinde önemli bir etken olarak öne çıkmaktadır. Göçmen toplulukların spor aracılığıyla entegrasyonu ve kimlik oluşturması, spor sosyolojisinin ilginç bir alanını oluşturur. Bu bağlamda yapılan çalışmalar, göçmenlerin spor vasıtasıyla hem kendi kültürlerini koruduğunu hem de Türk toplumuna entegre olduklarını göstermektedir. Türkiye’de sporun medya üzerindeki etkisi, sosyolojik açıdan önemli bir konudur. Medya, spor etkinliklerini şekillendirme, yayma ve yorumlama konusunda önemli bir rol oynamaktadır.

Yapılan araştırmalar, medyanın sporda oluşan toplumsal algıları etkilediğini ve sporcuların kamusal kimliklerini biçimlendirdiğini göstermektedir. Sonuç olarak, Türkiye’de spor sosyolojisi, fiziksel kültürel çalışmalar bağlamında önemli bir bilgi kaynağıdır. Sporun toplumsal dokuda yarattığı etkileri anlamak, daha adil, eşitlikçi ve birleştirici spor pratiklerine yönelik politikaların geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Bu alandaki araştırmaların sürdürülmesi, sporun Türk toplumunda oynadığı rolü daha iyi anlamamıza ve geliştirmemize olanak tanıyacaktır.

Yayın Etiği: Bu çalışmanın hazırlanma ve yazım sürecinde ‘‘Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi’’ çerçevesinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş olup; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

ıkar atışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar atışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkı Oranı: Bu çalışmada, 1. yazarın katkı oranı, %100’dr.

KAYNAKLAR

- Adelman, M., & Ruggi, L. (2016). The sociology of the body. *Current Sociology*, 64(6), s. 907-930.
- Allison, R., & Knoester, C. (2021). Gender, sexual, and sports fan identities. *Sociology of Sport Journal*, 38(3), s. 310-321.
- Archetti, Eduardo P. (1998). ‘‘The Meaning of Sport in Anthropology: A View from Latin America.’’ *Revista Europea de Estudios Latinoamericanos y Del Caribe / European Review of Latin American and Caribbean Studies*, No. 65. s. 91-103. <http://www.jstor.org/stable/25675799>.
- Atkinson, M., & Young, K. (2008). Deviance and social control in sport. *Human Kinetics*.
- Bailey, R., Cope, E., & Parnell, D. (2015). Realising the benefits of sports and physical activity: the human capital model. *Retos: Nuevas Perspectivas de Educaci3n Fısica, Deporte y Recreaci3n*, (28), s. 147-154.
- Birrell, S. (1989). Racial relations theories and sport: Suggestions for a more critical analysis. *Sociology of Sport journal*, 6(3), s. 212-227.
- Biyawila, S. J., & Biyanwila, S. J. (2018). Changing sports through resistance. *Sports and the global south: Work, play and resistance in Sri Lanka*, s. 259-298.
- Broch, T. B. (2016). Intersections of gender and national identity in sport: A cultural sociological overview. *Sociology Compass*, 10(7), s. 567-579.
- Carrington, Ben. (2022). ‘‘Sport, Ideology, and Power’’, Lawrence A. Wenner (ed.), *The Oxford Handbook of Sport and Society*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780197519011.013.3>.
- Cole, C. L. (2000). Body studies in the sociology of sport: A review of the field. *Handbook of sports studies*, s. 439-460.
- etin, C., & Tribou, G. (2017). Has the Amount of Available Financial Resources Become the Predominant Factor in Sporting Clubs’ Successes and That of a Country’s National Team? The Case of Turkish Basketball Clubs. *Sports Management as an Emerging Economic Activity: Trends and Best Practices*, s. 19-38.
- Dilnoza, Y. (2023). Sports, Culture and Society. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 3(11), s. 152-163.
- Edgell, S., & Tilman, R. (1994). John Hobson: admirer and critic of Thorstein Veblen. In *JA Hobson after Fifty Years: Freethinker of the Social Sciences* (pp. 211-224). London: Palgrave Macmillan UK.

- Farrington, N., Kilvington, D., Price, J., & Saeed, A. (2012). *Race, racism and sports journalism*. Routledge.
- Foucault, M. (1982). The Subject and Power. *Critical Inquiry*, 8(4), 777–795. <http://www.jstor.org/stable/1343197>.
- Giardina, M. D., & Newman, J. I. (2011). What is this “physical” in physical cultural studies?. *Sociology of Sport Journal*, 28(1), s. 36-63.
- Giardina, M. D., Chahardovali, T., Newman, J. I. (2021). Globalization, Ideology, and Sport. In: Maguire, J., Liston, K., Falcous, M. (eds) *The Palgrave Handbook of Globalization and Sport*. Palgrave Macmillan, London. pp. 181-203. https://doi.org/10.1057/978-1-137-56854-0_9.
- Grant, S. (2017). Bolsheviks, revolution and physical culture. In *Sport and Revolutionaries* (pp. 46-56). Routledge.
- Hardin, M., & Greer, J. D. (2009). The influence of gender-role socialization, media use and sports participation on perceptions of gender-appropriate sports. *Journal of sport behavior*, 32(2), s. 207.
- Hargreaves, J. (Ed.). (2014). *Sport, Culture and Ideology (RLE Sports Studies)*. Routledge.
- Hargreaves, Jennifer (1990). “Gender on the Sports Agenda”. *International Review for the Sociology of Sport*. 25 (4): s. 287-307. doi:10.1177/101269029002500403.
- Hendley, A., & Bielby, D. D. (2012). Freedom between the lines: Clothing behavior and identity work among young female soccer players. *Sport, education and society*, 17(4), s. 515-533.
- Hoberman, J. M. (1984). *Sport and Political Ideology*. University of Texas Press. Pp. 1-22. <https://doi.org/10.7560/775879>.
- Hoberman, John M. (1984). *Sport and Political Ideology*. Austin: U. of Texas Press. pp. 244-245.
- Huizinga, J. (2008). *Homo ludens: proeve eener bepaling van het spel-element der cultuur*. Amsterdam University Press.
- Iresearchnet. (2023). “Ideology and Sports”. Erişim adresi: <https://sociology.iresearchnet.com/sociology-of-sport/ideology-and-sports/> (15.01.2024).
- Jarvie, G., Thornton, J., & Mackie, H. (2013). *Sport, culture and society: an introduction*. Routledge.
- Johns, Jennifer S.; Johns, David P. (2000). “Surveillance, Subjectivism and Technologies of Power: An Analysis of the Discursive Practice of High-Performance Sport”. *International Review for the Sociology of Sport*. 35 (2). pp. 219-234. doi:10.1177/101269000035002006.
- Lai, B., Young, H. J., Bickel, C. S., Motl, R. W., & Rimmer, J. H. (2017). Current trends in exercise intervention research, technology, and behavioral change strategies for people with disabilities: a scoping review. *American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation*, 96(10), 748-761.
- Lamas, L., Barrera, J., Otranto, G., & Ugrinowitsch, C. (2014). Invasion team sports: strategy and match modeling. *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 14(1), s. 307-329.
- Macri, K. J. (2012). “Not Just a Game: Sport and Society in the United States”. *Inquiries Journal/Student Pulse*, 4(08). Erişim adresi: <http://www.inquiriesjournal.com/a?id=1664> (15.01.2024).
- Maguire, J. (1993). Bodies, sportscultures and societies: A critical review of some theories in the sociology of the body. *International Review for the Sociology of Sport*, 28(1), s. 33-52.
- McComb, D. G. (2004). *Sports in world history*. Psychology Press.
- McPherson, Barry D.; Curtis, James E.; Loy, John W. (1989). *The Social Significance of Sport: An Introduction to the Sociology of Sport*. Champaign, Illinois: Human Kinetics. pp. 15-17.
- NASS. (2024). “About NASS”. National Association of Secretaries of State. Erişim adresi: <https://www.nass.org/about-nass> (14.01.2024).

- Parshikova, N. V., Izaak, S. I., & Malits, V. N. (2017). National physical culture and sports sector long-term development strategy. *Theory and practice of physical culture*, (12), s. 1-12.
- Pieper, L. P., & Linden, A. D. (2020). Race but Not Racism: The Jesse Owens Story and Race. *The International Journal of the History of Sport*, 37(10), s. 853-871.
- Rail, G., & Harvey, J. (1995). Body at work: Michel Foucault and the sociology of sport. *Sociology of sport journal*, 12(2), s. 164-179.
- Ricordel, P., Whittam, G., & Wise, N. (2023). Sports, politics and legacy: Building back better?. *Local Economy*, 38(4), s. 303-305.
- Roth, A., & Basow, S. A. (2004). Femininity, sports, and feminism: Developing a theory of physical liberation. *Journal of Sport and Social Issues*, 28(3), s. 245-265.
- Segel, Harold B. (1998). *Body Ascendant: Modernism and the Physical Imperative*. Baltimore & London: The Johns Hopkins University Press.
- Seippel, Ø. (2018). "Topics and trends: 30 years of sociology of sport". *European Journal for Sport and Society*, 15(3), s. 288-307.
- Snyder, E. E. (1974). *Sociology of sports: Concepts and theories*. *Journal of Popular Culture*, 8(2), s. 361.
- Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2023). "Spor İstatistikleri" Erişim adresi: <https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/175/105/Istatistikler> (16.01.2024).
- TÜİK. (2007). *Spor İstatistikleri*. Ankara: TÜİK Yayınları.
- Uludağ, B. K., & Sigali, S. (2016). Futbol Maç Sonuçlarının 4 Büyüklerin Hisse Senedi Getirilerine Etkisi/Impact of Sporting Performance on Financial Performance: An Analysis of 4 Big Soccer Clubs in Turkey. *Ege Akademik Bakis*, 16(4), s. 575.
- Van Sterkenburg, J., Knoppers, A., & De Leeuw, S. (2010). Race, ethnicity, and content analysis of the sports media: A critical reflection. *Media, Culture & Society*, 32(5), s. 819-839.
- Wenner, L. A. (2021). *Media, sports, and society*. *Research Handbook on Sports and Society*. Edward Elgar Publishing.
- Wilson, B. (2002). The "anti-jock" movement: Reconsidering youth resistance, masculinity, and sport culture in the age of the Internet. *Sociology of Sport Journal*, 19(2), s. 206-233.
- Wilson, Brian. (2002). "The 'Anti-Jock' Movement: Reconsidering Youth Resistance, Masculinity and Sport Culture in the Age of the Internet". *Sociology of Sport Journal*, 19(2), s. 207-234.

Bu eser **Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı** ile lisanslanmıştır.